

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОСТІ ТА СУЇЦИДАЛЬНОСТІ

СИЛАБУС

Освітній рівень: Другий (магістерський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: вибіркова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>80</u>	<u>120</u>	<u>2</u>

1. Загальна інформацію про викладача (лектора, асистента).

Депутатов Владислав Олександрович

Доктор філософії в галузі психології, старший викладач кафедри психології

Контактна інформація: e-mail: 30.mm.bb@gmail.com

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Психологія віктимності та суїцидальності» відводиться **120** годин **4** кредити ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 2 семестру на 1-ому курсі навчання.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістовних модулів.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Для успішного засвоєння дисципліни «Психологія віктимності та суїцидальності» студенти повинні мати ґрунтовні знання з таких предметів:

Пререквізити:

- Клінічна психологія. Клінічна психодіагностика – знання методів діагностики та оцінки психологічного стану людини.
- Психофармакологія – розуміння впливу медикаментозного лікування на психічний стан пацієнтів.
- Теорії особистості та психологічного розвитку – знання основних концепцій формування особистості та факторів, які впливають на її розвиток.
- Сучасні методи психологічного тестування – володіння методами оцінки психологічного стану та виявлення ризиків.

Постреквізити:

Після завершення дисципліни студенти зможуть застосовувати отримані знання у таких предметах та практиках:

- Кризові інтервенції в психологічній практиці – застосування технік надання допомоги у кризових ситуаціях.
- Травмотерапія та кризове консультування – робота з постраждалими та людьми, що пережили важкі психологічні події.
- Доказова практика в психології і психотерапії – аналіз ефективності втручань у випадках віктимності та суїцидальності.
- Основи військової психології – застосування знань у роботі з військовими та особами, що пережили бойові дії.
- Психологія екстремальних ситуацій – робота з людьми, що перебували у загрозливих або травматичних ситуаціях.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Програма з дисципліни «Психологія віктимності та суїцидальності» призначена для студентів закладів вищої освіти України і є складовою частиною Стандарту вищої освіти України. Згідно навчального плану підготовки психологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр», вивчення навчальної дисципліни здійснюється на 1 курсі (денна форма навчання), на вивчення якої відводиться 120 годин.

6. Призначення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна орієнтована на забезпечення компетентності майбутніх психологів, шляхом оволодіння знаннями з питань генези, розвитку, видів віктимної та суїцидальної поведінки, а також на формування умінь та навичок щодо їх діагностики, профілактики та корекції. Зміст програми відповідає нормативним вимогам підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра психології.

7. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є розкрити основні аспекти психології віктимності та суїцидальності, вивчити причини, прояви та наслідки цих явищ, а також розглянути методи діагностики, профілактики та психологічної підтримки осіб з ризиком для цих станів.

8. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є проаналізувати наукові теорії, що пояснюють віктимність та суїцидальність; вивчити психологічні фактори, що впливають на розвиток віктимності та суїцидальності; розглянути соціокультурні, економічні та інші контекстуальні чинники суїцидальності; розглянути психодіагностичний інструментарій дослідження схильності до віктимної та суїцидальної поведінки; навчитись розробляти стратегії профілактики віктимності та суїцидальності на різних рівнях: індивідуальному, міжособистісному, організаційному та соціальному; вивчити ефективні методи інтервенції при високому та середньому суїцидальному ризику.

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психологія віктимності та суїцидальності» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- основні поняття, теорії та концепції віктимності та суїцидальності в психології;
- класифікацію типів віктимної поведінки та чинників її формування;
- психологічні особливості осіб із підвищеним ризиком віктимізації;
- види та динаміку суїцидальної поведінки, її психологічні, соціальні та біологічні детермінанти;
- етапи розвитку суїцидальних намірів і криз;
- основні підходи до профілактики віктимної та суїцидальної поведінки;
- методи психологічної діагностики віктимності та ризику суїциду;

- особливості роботи з особами, які пережили насильство або перебувають у поствіктимному стані;
- етичні норми роботи з клієнтами, які перебувають у кризових ситуаціях.

Уміти:

- виявляти ознаки віктимної поведінки та потенційної загрози віктимізації;
- проводити первинну психологічну оцінку суїцидального ризику;
- використовувати психодіагностичні методики для оцінки віктимних і суїцидальних тенденцій;
- надавати первинну психологічну допомогу особам у кризовому стані;
- розробляти індивідуальні та групові програми профілактики суїцидальності та віктимної поведінки;
- взаємодіяти з іншими фахівцями (психіатрами, соціальними працівниками, юристами) у процесі допомоги особам з ризиком віктимізації чи суїциду;
- дотримуватися професійної етики при роботі з вразливими категоріями клієнтів.

9. Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія віктимності та суїцидальності» складається з двох змістовних модулів:

Змістовний модуль 1. Психологія віктимної поведінки

Тема 1. Вступ до психології віктимності. Етапи розвитку віктимології.

Тема 2. Насилля: види та форми. Наслідки насилля. Віктимблемінг.

Тема 3. Теорії та види віктимної поведінки

Тема 4. Віктимність крізь призму гендерних стереотипів

Змістовний модуль 2. Психологія суїцидальної поведінки.

Тема 5. Аутоагресивна поведінка: поняття, основні види.

Тема 6. Аутодеструктивна поведінка. Селфхарм.

Тема 7. Суїцид крізь призму психологічних досліджень.

Тема 8. Суїцидальний ризик: методики визначення суїцидального ризику.

Тема 9. Психологічна допомога суїцидентам

Тема 10. Стратегії превенції суїциду.

10. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів, лекційних тем і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	с	с.р.
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Психологія віктимної поведінки				
Тема 1. Вступ до психології віктимності. Етапи розвитку віктимології.	12	2	2	8
Тема 2. Насилля: види та форми. Наслідки насилля. Віктимблемінг.	12	2	2	8

Тема 3. Теорії та види віктимної поведінки	12	2	2	8
Тема 4. Віктимність крізь призму гендерних стереотипів	12	2	2	8
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	<i>48</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>32</i>
Змістовний модуль 2. Психологія суїцидальної поведінки				
Тема 5. Аутоагресивна поведінка: поняття, основні види.	10	2	2	8
Тема 6. Аутодеструктивна поведінка. Селфхарм.	12	2	2	8
Тема 7. Суїцид крізь призму психологічних досліджень.	12	2	2	8
Тема 8. Суїцидальний ризик: методики визначення суїцидального ризику.	12	2	2	8
Тема 9. Психологічна допомога суїцидентам	12	2	1	8
Тема 10. Стратегії превенції суїциду.	12	2	1	8
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>	<i>70</i>	<i>12</i>	<i>10</i>	<i>48</i>
Залік	2		2	
Усього, години	120	20	20	80

11. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до психології віктимності. Етапи розвитку віктимології.	8
2	Насилля: види та форми. Наслідки насилля. Віктимблемінг.	8
3	Теорії та види віктимної поведінки	8
4	Віктимність крізь призму гендерних стереотипів	8
5	Аутоагресивна поведінка: поняття, основні види	8
6	Аутодеструктивна поведінка. Селфхарм.	8
7	Суїцид крізь призму психологічних досліджень.	8
8	Суїцидальний ризик: методики визначення суїцидального ризику.	8
9	Психологічна допомога суїцидентам	8
10	Стратегії превенції суїциду.	8
Всього		80

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Віктимологія : навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2017. 308 с.
2. Гарькавець С. О. Віктимологія : навч. посібник. Луганськ : СЛУ ім. В. Даля, 2006. 116 с.
3. Мудренко І. Г. Клінічна суїцидологія : посібник. – Харків : Строков Д.В., 2020. – 302 с.
4. Психологія суїциду: Навчальний посібник / За ред. В.П. Москальця. Івано-Франківськ : Плай, 2002. 249 с.
5. Саржевський С. Н. Суїцидологія : навчальний посібник для лікарів інтернів з спеціалізації «Психіатрія». Запоріжжя, 2020. 87 с.
6. Суїцидологія : конспект лекцій / укладач І. Г. Мудренко. Суми : Сумський державний університет, 2022. 76 с.
7. Теслик Н. М. Віктимологія : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021. 71 с.

8. Туляков В. О. Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми) : монографія. Одеса : [б. в.], 2000. 480 с.

Додаткові:

1. Дьоміна О. О. Суїцидальна поведінка при гострій реакції на стрес у осіб молодого віку : Особливості формування, методи корекції та профілактики : Автореф. дис. ... канд.мед.наук. Харків, 2004. 20с.
2. Крамар Ю. А. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: організаційні заходи. *НейроNews*. 2019. №1(102). С. 39-41.
3. Книш О. М. Зарубіжний досвід віктимологічної профілактики насильницької злочинності неповнолітніх. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 1 (14). С. 102–107.
4. Пономарьов С. Ю., Федорович І. Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні : посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. Київ : Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. 74 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://repo.usfu.edu.ua/home> – Електронні ресурси ЗФУУ
2. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
3. <https://www.isbd.org>
4. <https://www.fda.gov>

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація

Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду, відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ **“ВІДМІННО”** отримує здобувач освіти, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому здобувач освіти не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ **“ДОБРЕ”** отримує здобувач освіти, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ **“ЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навичок або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ **“НЕЗАДОВІЛЬНО”** отримує здобувач освіти, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Таблиця конвертації середньої арифметичної в кількість балів ECTS

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
1	2	3	4
4,93-5,0	60	3,90-3,85	44
4,87-4,80	59	3,84-3,78	43
4,81-4,73	58	3,77-3,72	42
4,74-4,69	57	3,71-3,66	41
4,68-4,60	56	3,65-3,59	40

4,61-4,56	55	3,58-3,53	39
4,55-4,49	54	3,52-3,46	38
4,48-4,43	53	3,45-3,40	37
4,42-4,36	52	3,39-3,33	36
4,35-4,30	51	3,32-3,27	35
4,29-4,24	50	3,26-3,20	34
4,23-4,17	49	3,19-3,14	33
4,16-4,11	48	3,13-3,07	32
4,10-4,04	47	3,06-3,01	31
4,03-3,98	46	3,0	30
3,97-3,91	45		

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускають здобувачів освіти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Конкретні форми підсумкового контролю визначаються у робочій навчальній програмі

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо здобувач освіти набрав не менше 20 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам освіти, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка з дисципліни Fx, F ("2") виставляється здобувачам освіти, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка Fx ("2") виставляється здобувачам освіти, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше двох разів за графіком, затвердженим деканатом.

Здобувачі освіти які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділу або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають **пройти повторне навчання з відповідного розділу**. Рішення приймається керівництвом ЗВО відповідно до нормативних документів, затвердженим в установленому порядку.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень,

проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;

- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття;
- постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;
- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.